

Augusts Ledīņš, politiskais komentētājs.

Nikolajs Neilands manās atmiņās

... Pagājušā gadsimta 50-to gadu sākums. Esam Latvijas valsts universitātes sporta zālē Lāčplēša ielā [tur tagad mājo kāda reliģiska organizācija]. Laukumā rit spraiga cīņa Universitātes čempionātā starp Juridiskās fakultātes un Ekonomiskās fakultātes [manējās] volejbola komandām. Neatceros vairs, kas toreiz uzvarēja, bet pretinieku komandā viens no niknākiem [sportiskā ziņā] spēlētājiem bija topošais jurists Nikolajs Neilands...

Vēlāk, kad iznāca ar viņu tikties citos apstākļos un amatos, kaut kā neienāca prātā atcerēties un pārrunāt šo epizodi no mūsu jaunības dienām, atcerējos to tagad, kad sāku domāt, kur un kad man ar pazīstamo starptautisko attiecību lietpratēju bijusi darīšana. Bet šī epizode labi raksturo cilvēku, kam velīta šī atmiņu grāmata. Jo viņa sportiskās intereses bija vispārzināmas, tai skaitā arī tenisa spēlēšana, kas piederas pat viņa ģimenes uzvārdam [visi zinām par pazīstamo tenisisti un treneri Larisu Neilandi, viņa brāļa sievu].

No tā laika, kad Nikolajs Neilands strādāja Zviedrijā, arī līdz mums atnāca ziņas par viņa tenisa mačiem ar Zviedrijas premjeru Ulafu Palmi. Tagad, kad Latvijas diplomāti un citi amatvīri vai ik dienas var tusēties ar prominentām ārvalstu personām, tas, protams, nebūtu nekas sevišķs, bet toreiz ziņai, ka cilvēks no sociālistiskās Padomju Latvijas tā vienkārši uzspēlē tenisu ar kapitālistiskas kaimiņvalsts vadītāju, bija, vismaz mūsu, te dzīvojošo, acīs, eksotiska pieskaņa. Nezinu kā toreiz uz šādiem dažādu politisko sistēmu darbinieku kopējiem vaļas priekiem skatījās mūsu tautieši aiz robežām, varbūt aizdomīgi sprieda, ko šis no Rīgas pa spēles laiku mēģina izzināt no Zviedrijas premjera, bet mūsaprāt tas liecināja par Nikolaja Neilanda rakstura īpašību jeb prasmi, kā nu to nosaukt, draudzīgi kontaktēties ar citiem cilvēkiem, rast sapratni kopējās sarunās, kas vienmēr bija redzama arī viņa attiecībās ar mums tepat Latvijā.

Ja runājam par profesionālām lietām, arī par to laiku, kad Nikolajs Neilands strādāja par Latvijas PSR ārlietu ministra vietnieku [ja tagad uz joni jāatceras, kas toreiz te skatījās ārlietu ministrs, nevaru pateikt, tad jāskatās papīros – parasti šo posteni toreiz amatu apvienošanas kārtībā uzticēja vienam no Ministru Padomes priekšsēdētāja vietniekiem, jo nekas īpašs jau toreizējam ministram nebija jādara] un kad Nikolajs faktiski bija īstais strādātājs šajā iestādē, tad vispirms jāatceras jautājums par informētību, proti, par to, kā mēs katrs esam informēti par to, kas notiek pasaulē.

Kā zināms, informācijas iegūšana par plašo pasauli, īpaši par to, kas notiek aiz sociālisma sistēmas valstu robežām, Padomju Savienības iedzīvotājiem bija stipri ierobežota un savā ziņā tas, ne tik ierobežotā apmērā, bet tomēr, attiecās arī uz mums, toreizējiem starptautisko jautājumu komentētājiem. Masu mēdijos tika publicēta oficiālā informācija par notikumiem, tiem gan no mūsu puses nāca klāt komentāri, kuros, mūsu toreizējo iespēju robežās, lasītāji un klausītāji varēja atrast kādas papildus ziņas un mūsu mēģinājumus dažkārt objektīvāk komentēt notikumus nekā tas tika pasniegts oficiālo telegrāfa aģentūru – TASS un LTA – izplatītajās ziņās. Mums, komentētājiem, bija gan priekšrocība lasīt Maskavas sagatavotus starptautisko notikumu apskatus [tā saucamos iknedēļas “Atlasus” un ārzemju preses atlasītu rakstu tulkojumus] bet tie attiecās uz jau pagājušiem notikumiem. Aktuālāku informāciju vajadzēja sadabūt pašiem, un tāpēc tai laikā es droši vien, līdzīgi citiem kolēģiem, biju viens no visaktīvākajiem “Amerikas balss” un citu tamlīdzīgu balsu klausītājiem un, ja iespējams, dažādi sadabūtiem ārzemju preses izdevumu lasītājiem, lai pēc tam tur iegūto informāciju pasniegtu arī mūsmāju pilsoņiem, protams, nereklamējot rietumu puses viedokli par šiem notikumiem, jo kas gan to būtu ļāvis.

Te es atkal nonāku pie Nikolaja Neilanda. Šādai iepriekš aprakstītā veidā iegūtai informācijai tomēr vēl bija kāda “pelēkā zona” – vēl bija vēlams uzzināt, ko tad par atsevišķiem svarīgiem

notikumiem domā, kā uz tiem gatavojas reaģēt padomju diplomātiskās institūcijas, un te “sava cilvēka” atrašanās oficiālā postenī, kur šādas ziņas, kaut arī ierobežotā apjomā [jo runa bija ne jau par PSRS mēroga, bet tikai atsevišķas republikas ārlietu ministriju] pienāca, bija derīga.

Praktiski šīs noderīgās ziņas mēs ieguvām gan dažreiz organizētajās komentētāju tikšanās reizēs toreizējās Ārlietu ministrijas ēkā Pils ielā, kad Nikolajs bija atgriezies no kādas sanāksmes Maskavā vai no kāda citāda komandējuma vai starptautiskas sanāksmes [atceros, kā kādā šādas tikšanās reizē mēs pārrunājām ārzemju tautiešu jeb, kā toreiz dēvēja, emigrantu, organizētā tā saucamā “Brīvības kuģa” braucieni gar Latvijas krastiem, cik nu toreiz mums bija izdevies par šo braucieni un par uz kuģa notiekošo uzzināt]. Bet vēl biežāk vajadzīgās ziņas, ko derēja zināt, pie mums nonāca caur mūsu toreizējo “maestro”, proti, Mavriku Vulfsonu, kuram ar Nikolaju bija ciešākas attiecības un biežākas tikšanās. Viņš, protams, būtu varējis par Nikolaju pastāstīt daudz vairāk un raksturot viņu labāk nekā mēs, citi komentētāji.

Starp citu, tā arī parasti mūsu vidū par šīs grāmatas varoni tika runāts : kā par Nikolaju, nepiesaucot viņa uzvārdu, un negodājot arī viņu vārdā un tēva vārdā, kā tas parasts pēc krievu modes.

Varētu te vēl mēģināt atcerēties gan dažādas tikšanās reizes toreizējos oficiālajos saietos, gan tās reizes, kad arī viņš pats, gan retāk, piedalījās vai nu televīzijas “Globusos” vai Radiofonā “komentētāju pie apaļā galda” vidū. No tagadējā politiskā perioda prātā ir viņa līdzdalība mēģinājumos organizēt Latvijas un Krievijas politiķu tikšanās Jūrmalā, lai rastu iespējas abu valstu attiecību uzlabošanai, kuras sagandējusi ne tikai, kā tagad sakām, okupācija, bet arī abu pušu cietpaurainu politiķu pārcenšanās. Tāpat esam nejauši tikušies arī uz prāmja braucienā no Rīgas uz Stokholmu, droši vien viņa simpātijas pret Zviedriju bija saglabājušās arī pēcsociālisma periodā, dažkārt iznācis tikties arī elektriskajā vilcienā pa ceļam uz Jūrmalu, kur viņš dzīvoja.

Šīs ir atsevišķas piezīmes par Nikolaju Neilandu, tā teikt, no malas, nepazīstot viņu ne no ģimenes zināšanas, ne no viņa tuvāko draugu puses. Bet gribas vēl uzsvērt vienu lietu, kam, domājams, piekritīs arī citi, kas te publicē savas atmiņas. Jebkurā politiskā iekārtā, vai jebkurā sabiedrībā, vai jebkurā amatā, gan agrāk, gan tagad, tu sastop cilvēkus, ar kuriem ir patīkami tikties un runāt, kārtot lietas, un turpat tu sastop cilvēkus, ar kuriem pat var būt kopīgi uzskati, bet viņi tomēr atstāj nepatīkamu iespaidu un tu labprāt negribētu vairs viņus satikt. Nikolajs neapšaubāmi piederēja pie pirmajiem, un tāds viņš arī paliks atmiņā, lai kā no patreizējā viedokļa tagad vērtētu viņa darbu un uzskatus.

Dainis Zelmenis.

Cilvēks, kas atstājis gaišas pēdas. Nikolaju Neilandu atceroties.

Man priekšā uz galda ir Baltijas Foruma nesen izdotā grāmata “Dienas kārtība Latvijai - 2004”, atšķirta 213.lappusē. Raksts saucas: “Principi un intereses: harmonijas meklējumos.” To uzrakstījis Nikolajs Neilands. Pie uzvārda piebilde – ārpolitikas eksperts. Blakus neliela smaidoša fotogrāfija. Smails plats un atklāts. Tāds, no kura paliek siltāk.

Iespējams, ka autors apzinājās, ka viņam ir maz laika palicis, lai Latvijas sabiedrībai pagūtu izteikt visas savas pārdomas par mūsu jaunās valsts ārpolitikas līkločiem. Pārlasot šo rakstu tagad, kad Nikolaja vairs nav mūsu vidū, šķiet, ka šis raksts ir tapis gan kā novēlējums, gan kā brīdinājums visiem tiem, ar kuru rokām šodien top Latvijas ārpolitika, gan arī kā vēlēšanās pasargāt no kļūdām, veidojot Latvijas jauno ārpolitisko doktrīnu, kura būs Latvijai jārealizē dzīvē pēc tam, kad tā jau būs iestājusies NATO un ES. Kā zināms, par politiku kļūdām vienmēr nākas ciest tautai.

Rakstā izteiktās Nikolaja domas par Latvijas ārpolitiku, manuprāt, būs aktuālas vienmēr, jo tajās ir atrodama Latvijas kā mazas Eiropas valsts saprātīgas, loģiskas un nacionālajām interesēm atbilstošas starptautiskās rīcības kvintesence gan mūsdienu periodā, gan arī tālākā laika perspektīvā. Šis raksts būtībā ir uzskatāms par, manuprāt, pēckara Latvijas kompetentākā ārpolitikas eksperta politisko “testamentu”. Tāpēc tajā izteiktās atziņas vajadzētu kā “2x2” zināt ikvienam, kurš sāk darbu Latvijas ārlietu resorā, bet tiem, kas tajā jau strādā – periodiski pārlasīt, lai nepazaudētu Latvijas ārpolitikas īsto un pareizo vadzvaigzni.

Rakstā Nikolajs norāda uz to, ka viņam ir saprotama Latvijas kā mazas un vājas valsts vēlme iegūt pasaulē spēcīgākās valsts, ASV, atbalstu. Taču tajā pat laikā viņš akcentē, ka “Latvija bija, ir un būs Eiropā”, ka “Latvijai ir jāmācās no šodien ļoti bagāto Ziemeļeiropas valstu vēsturiskās pieredzes”, ka “mums šodien ir ļoti rūpīgi jāseko līdzi ne tikai Vašingtonas, bet arī Parīzes, Berlīnes, Briseles, Stokholmas u.c. ārpolitikai”, ka “vecā Eiropa” nav noskaņota akli sekot Vašingtonai” un ka “mūsu diplomātiem ir jāizmanto visa sava profesionalitāte, lai mūsu valsti nevarētu izmantot ne viena, nedz arī otra puse”.

Nicolajs minētajā rakstā vērs mūsu uzmanību uz to, ka “Latvija atšķirībā no daudzām pasaules valstīm (sevišķi mazajām) līdz šim nav pievērsusi pietiekamu uzmanību Apvienoto Nāciju Organizācijai, kaut gan šī organizācija ar vairāk nekā pusgadsimtu ilgu vēsturi joprojām ir pasaules kārtības pamats un droši garantē mazajām valstīm, ka pasaule tās pamanīs”. No mūsu privātajām sarunām atceros Nikolaja trāpīgo salīdzinājumu, ka Latvija ir tikai bandinieks uz lielā pasaules šaha dēļa, taču, gudri spēlējot, kā zināms, ar bandinieku var ieiet “dāmās”. Starp citu, vai mēs zinām to, kā ANO balso Latvijas vēstnieks šajā organizācijā tad, kad uz balsošanu tiek liktas visai pasaulei svarīgas rezolūcijas? Masu informācijas līdzekļi nez kāpēc par to nemēdz runāt.

Sevišķi aktuālām mūsdienu ārpolitikas veidotājiem vajadzētu būt Nikolaja atziņām par Latvijas ārpolitiku attiecībā pret tās lielo austrumu kaimiņu Krieviju. Rakstā Nikolajs pamatoti atzīmē, ka pēc tam, kad Latvija būs sasniegusi divus savus galvenos ārpolitiskos mērķus – iestāties NATO un ES,

pirmajā	vietā	Latvijas	ārpolitikā
---------	-------	----------	------------

vajadzētu izvirzīties mērķim normalizēt attiecības ar Krieviju. Pēc viņa domām, tā ir Latvijas ārpolitikas aksioma. Kā ironisku paradoksu viņš min faktu, ka savā laikā Gundara Krasta valdības deklarācijā attiecības ar Krieviju bija ierindotas 14 (!) vietā.

Minētajā rakstā Nikolajs aicina Latvijas ārpolitikas veidotājus ātrāk aptvert, “kas īsti Krievija Latvijai ir: ienaidnieks, draugs vai partneris”. Viņa atbilde ir viennozīmīgi skaidra – partneris. Pie tam, ņemot vērā, ka “mūsu valsts nav peldoša sala, cita kaimiņa un partnera mums austrumos nebūs”. Tajā pat laikā Nikolajs arī atzīst, ka šīs kaimiņš un partneris “ne vienmēr ir īpaši ērts”. Tāpēc viņš aicina partnerattiecību veidošanu sākt ar normālu dialogu, “kurš līdz šim Latvijā - atšķirībā no Lietuvas un Igaunijas – izskatās bāls un nepārliecinošs”.

Varu iedomāties, kā Nikolajs pārdzīvotu robežlīguma ar Krieviju parakstīšanas izgāšanos. Savā pēdējajā rakstā viņš ir izteicis cerību, ka, izstrādājot Latvijas jauno ārpolitikas doktrīnu, “virsroku gūs nevis mirklīgs aprēķins, bet gan veselais saprāts, augsta profesionalitāte un, galvenais, tiks ievērotas valsts reālās intereses. Būtu bēdīgi, ja tāpat kā pagājušos gados virsroku gūs iekšpolitiski un šauri partejiski apsvērumi. Ja tiks likti lietā tīri populistiski lozungi: “Atdodiet mums Abreni!”, “Francija mums nav paraugs!”, “Eiropa mūs nesaprot!”, “Mums ir īpašas attiecības ar ASV!” u.tml.”. Diemžēl, patreizējā valsts vadība attiecības ar Krieviju ir pamanījusies ieviest tādā strupceļā, no kura būs grūti tikt ārā, nenorijot “krupi”...

Mēs esam maza tauta un spilgta, gaišo personību mums nav tik daudz, lai ar tām varētu atļauties rīkoties izšķērdīgi. Tāpēc man nav saprotams, kāpēc tāda kalibra ārpolitikas ekspertu, kura domās savā laikā, Nikolajam strādājot Zviedrijā, ieklausījās toreizējais Zviedrijas premjerministrs Ūlofs Palme, kura viedokli regulāri centās uzzināt Latvijā akreditēto ārvalstu vēstniecību vadošie diplomāti, kura viedoklis vienmēr bija svarīgs gan pašmāju, gan ārzemju ārpolitisko jautājumu komentētājiem, konsekventi ignorēja Latvijas oficiālie ārpolitikas veidotāji no Latvijas Ārlietu ministrijas un Saeimas Ārlietu komisijas. Starp citu, tikai diviem latviešiem padomju periodā, Nikolajam Neilandam un Eiženam Počam, bija izdevies iegūt ārlietās visaugstāko diplomātisko rangu - “vēstnieks”. Kā zināms, pirmais no viņiem vairāk nekā 10 gadus bija LPSR Ārlietu ministra vietnieks, bet otrais – LPSR Ārlietu ministrs pēdējā padomju Latvijas valdībā, kuru vadīja Vilnis Bresis. Manuprāt, tas ir ironisks paradokss, ka nevienam no viņiem 90.gados neatradās darbs atjaunotās neatkarīgās Latvijas valsts Ārlietu ministrijā. Pie tam abi viņi ar prieku bija gatavi strādāt jaunās Latvijas valsts labā un bija 100% lojāli pret to.

To, kas notika Latvijas Ārlietu ministrijā pēc tam, kad varu Latvijā pārņēma LTF valdība ar Ivaru Godmani priekšgalā, bet Latvijas Augstākā Padome ar nelielu balsu vairākumu 1990.gada, ja pareizi atceros, 20.maijā par Ārlietu ministru bija apstiprinājusi Jāni Jurkānu, LTF referentu ārpolitikas jautājumos, šo rindu autors vēroja, tā teikt – no iekšpuses, jo tolaik strādāju par Ārlietu ministrijas Preses un informācijas nodaļas vadītāju. Tas būtu sižets citam, visai interesantam un politiski pikantām detaļām bagātam stāstam. Taču par to citu reizi. Pateikšu tikai, ka tad aizsākās manas attiecības ar Jāni Jurkānu – vienu no atjaunotās Latvijas valsts nenoliedzami spilgtākajām politiskajām personībām, kuras ilgst nu jau vairāk par 10 gadiem. Taisnības labad jāsaka, ka par cieņas pilnām šīs attiecības kļuva ne uzreiz un ne tūlīt pēc J.Jurkāna ienākšanas mazajā, bet skaistajā Vecrīgas namiņā Lielajā Pils ielā, bet gan daudz vēlāk, kad Jurkāna k-gs bija spiests demisionēt no Ārlietu ministra posteņa. Man kā vecā politiskā režīma darbiniekam šķita, ka jaunais Ārlietu ministrs

man tūlīt palūgs uzrakstīt atlūgumu. Kad tas nenotika ne pirmajā, nedz arī nākošajās dienās, pats pavaicāju Jurkāna k-gam, kad man rakstīt atlūgumu – tūlīt vai vēlāk. Uz to Jurkāna k-gs man par lielu brīnumu pavaicāja: “Zelmeni, vai Jūs esat par neatkarīgu Latviju?” Uz ko es atbildēju: “Ar abām rokām!” Tad Jurkāna k-gs mierīgi noteica: “Tad Jums vispār nekas nav jāraksta, palieciet un strādājiet.”

Ilgī strādāt gan man nesanāca. Vispirms gan Jurkāna k-gs man piedāvāja kļūt par viņa vietnieku, teikdams: “Zelmeni, Jūs man patīkat, jo neesat lišķis. Nāciet man par vietnieku!” Tas bija 1990.gada jūnijā, bet tā paša gada novembrī pēc premjerministra Ivara Godmaņa iniciatīvas šo posteni dabūju atstāt. Izrādījās, ka toreiz uz I.Godmani, savukārt, masīvu spiedienu bija izdarījušas latviešu emigrācijas politiķi, jo biju pamatīgi uzkāpis šiem kungiem “uz varžacīm” jautājumā par to, kam būtu jāstrādā jaunveidojamajās Latvijas diplomātiskajās misijās ārzemēs. Emigrācijas politiskajiem darbiniekiem 90.gadu sākumā ļoti gribējās ieņemt šos amatus, un viņi bija pārliecināti, ka patiešām spēs būt sekmīgi un pilnvērtīgi Latvijas diplomātiskie pārstāvji, kaut arī ir bijuši atrauti no Latvijas 45 gadus un patreizējo Latviju pazīst tikai no ciemošanās reizēm pie saviem radniekiem. Mana pozīcija gan toreiz, gan arī tagad ir tāda, ka ārzemju latviešus Latvijas diplomātiskajās misijās var

sekmīgi izmantot, taču tikai kā vietējo apstākļu pazinējus, bet šīs misijas ir jāvada cilvēkiem no Rīgas, kas patiešām pazīst Latviju un paši tajā dzīvo.

Šī vispār ir mazpētīta lappuse atjaunotās Latvijas valsts vēsturē. Proti, kā 90.gadu sākumā amatus dalīja un savā starpā atrada kopēju valodu trīs politiskie spēki: Latvijas Tautas Frontes līderi, vesela rinda bijušo Latvijas Komunistiskās partijas un Padomju Latvijas valsts aparāta vadošo darbinieku un latviešu emigrācijas politisko organizāciju aktīvisti. Par godu emigrācijas pārstāvjiem ir jāatzīst, ka viņiem izdevās panākt pozīciju, ka tauta Latvijā un tautieši svešumā tiek uzskatītas par līdzvērtīgām latviešu tautas daļām. Tāpēc visi amati atjaunotajā Latvijas Valsts aparātā ir dalāmi pēc paritātes principa. Izrādījās, ka citkārt tik antikomunistiski noskaņotie latviešu emigrācijas politiskie darbinieki amatu dēļ bija gatavi norīt pat “krupi”, t.i., sēdēt pie viena galda ar redzamiem Latvijas Komunistiskās partijas darbiniekiem Jāni Oherinu, Anatoliju Gorbunovu u.c.

Tā vai citādi, bet latviešu emigrācijas politiku ietekme uz jaunās Latvijas valsts lietām, bet uz ārlietām - it sevišķi, 90.gadu sākumā bija ļoti liela. Piemēram, no Austrālijas atbraukušais J.Ritenis, acīmredzot bija tolaik no latviešu emigrācijas politiskajām organizācijām izvirzīts par ekspertu Latvijas ārlietās. Vismaz viņš par tādu uzdevās un kā tāds politiskais komisārs kā ēna sekoja J.Jurkānam visos jaunās Latvijas valsts Ārlietu ministra pirmajos soļos. Kā zināms, Riteņa k-gs pēc tam 90.gadu sākumā īsu laiku pabija arī Latvijas labklājības ministra amatā un centās ieviest Latvijā Austrālijas pensiju sistēmu (!), bet viņa kolēģi G.Meijerovics, brāļi Oļģerts un Valdis Pavlovski u.c. redzami latviešu emigrācijas politiskie darbinieki kā ministri I.Godmaņa un V.Birkava valdībās ir atstājuši tikpat “neizdzēšamas pēdas”.

Ja manā gadījumā latviešu emigrācijas politisko organizāciju aktīvistu naidīgumu vēl varētu saprast un izskaidrot, jo, 80.gados strādādams PSRS vēstniecībā Zviedrijā par vicekonsulu un aktīvi popularizēdams Padomju Latvijas kultūras sasniegumus Zviedrijā dzīvojošo latviešu sabiedrībā, es biju kā dadzis viņu acīs. Turpretim viņu naidīgums pret Nikolaju man ir mīkla. Astoņu gadu laikā, kurus Nikolajs pavadīja Zviedrijā, vadot preses aģentūras “Novosti” korespondentu punktu Stokholmā, viņš

centās maksimāli distancēties no latviešu emigrācijas vispār un tās aktīvistiem – it īpaši. Atceros kādu Rīgas kinostudijas filmas demonstrēšanu Zviedrijas Filmu institūtā Stokholmā, uz kuru bija atnācis arī Nikolajs, un to, ar kādu dedzību Uldis Ģērmanis centās uzsākt sarunu ar Nikolaju, un kā Nikolajs no viņa atgaiņājās kā no uzmācīgas mušas.

Latvijas oficiālajām aprindām, izstumjot Nikolaju no Latvijas Ārlietu ministrijas un izolējot viņu no Latvijas praktisko ārlietu risināšanas jebkādā veidā, manuprāt, spīdoši ir apliecinājies, ka taisnība ir sakāmvārdam: “Pravieti savās mājās neatzīst.”

Pretēji oficiālajām aprindām, Latvijas sabiedrība turpināja augstu vērtēt Nikolaja kompetenci ārpolitiskajos jautājumos arī pēc tam, kad viņš vairs pats aktīvi nestrādāja ārlietu dienestā. Gadi, kurus Nikolajs bija nostrādājis Latvijas TV par politisko komentētāju, bija nodrošinājuši viņam ļoti labu atpazīstamību. Bieži viņu uz ielas apturēja nepazīstami cilvēki, lai uzdotu viņam jautājumus par tām vai citām ārpolitiskajām problēmām. Arī Jūrmalas vilcienā daudzi centās apsēsties viņam blakus, lai varētu parunāties par ārpolitikas jautājumiem. Nikolajs šajā ziņā bija ļoti demokrātisks un nevienam neatteica. Manuprāt, sabiedrības attieksmi pret Nikolaju un viņa novērtējumu labi ir izteicis kāds Krišjānis Leonhards Skuja, kas savus atvadu vārdus Nikolaja aiziešanas gadījumā ir parakstījis kā politiski represētais un Otrā pasaules kara dalībnieks. (Skat. NRA, 30.10.03.): “Dziļās skumjās noliecu galvu aizsaulē aizgājušam Nikolajam Neilandam. Ar lielu latviešu tautas interesi televīzijas *Globusā* ” un citās personīgās uzstāšanās reizēs, kā arī *Neatkarīgajā Rīta Avīzē* uztvēru ikvienu vārdu, ko teica Nikolajs Neilands atjaunotās Latvijas pastāvēšanas labā. Vairāk nekā zēl, līdz sirds dziļumiem, ka šāds īstenais latvietis aizgājis nelaikā aizsaulē un vairs tik gaiši neaizstāvēs Latvijas valsti. Vēlos, lai Latvijā būtu vairāk tādu laužu ar gaišu domu, aizstāvot savu dzimto zemi – Latviju. Novēlu Nikolajam vieglas smiltis dzimtenes kapu kalniņā.”

Skujas k-gs savos atvadu vārdos sauc Nikolaju par “īstenu latvieti”, kas “gaiši ir aizstāvējis Latvijas valsti”. Trāpīgi teikts, Skujas k-gs! Nikolajs tik tiešām bija īstens latvietis, Latvijas patriots, ar kādiem Latvija var lepoties. Taču viņa Latvijas patriotisms nekad nebija “urā patriotisms”, un viņš ironizēja par tiem, kas visā nopietnībā apgalvoja, ka “latvieši esot Dieva izredzētā tauta”. Nacionālo uzpūtību Nikolajs vienmēr sauca par muļķības izpausmi. Nikolajs pret nacionālo jautājumu izturējās ļoti taktiski un smalkjūtīgi. Viņš bieži man teica, ka nesaprotot, kāpēc padomju pasēs bija ierakstīta pasēs īpašnieka tautība, jo tā neesot nevienā valstī, ka ārzemnieku pasēs esot ierakstīta tikai cilvēka pilsonība, nevis viņa tautība. Nikolajam vienmēr svarīgs bija konkrētais cilvēks, nevis viņa tautība. Sevišķi asi Nikolajs vienmēr reaģēja, kad kāds iedomājās pārņemt ebrejiem viņu tautību. Droši vien tāpēc, ka bērnībā bija guvis satriecošus iespaidus, kad vācu fašisti 1941.gada 5.jūlijā Rīgā nodedzināja sinagogu kopā ar visiem dievlūdžiem, starp kuriem bija arī viņa draugs un rotaļu biedrs. Atceros, ka tad, kad 90.gadu sākumā toreizējais Latvijas Neatkarīgās kompartijas priekšsēdētājs Juris Bojārs, lai gūtu virsroku diskusijā ar Mavriku Vulfsonu, neatrada vairs citus argumentus un sāka pārņemt Vulfsona k-gam viņa tautību, Nikolajs nešaubīgi bija starp tiem, kuri, solidarizējoties ar M.Vulfsonu, pameta šo partiju.

Tā nav nejaušība, ka Nikolajs bija starp Tautas Saskaņas partijas dibinātājiem, jo uzskatīja, ka šāda partija daudznacionālajai Latvijai ir ļoti nepieciešama. Nikolajs bija

pārliecināts, ka domājot cilvēki vienmēr nonāk pie saskaņas, neatkarīgi no viņu tautības, un ticēja, ka tā tas notiks arī Latvijā. Viņš mēdza teikt: “Paskaties, kas notiek tad, kad hokeju spēlē Latvijas izlase. Tad visi uzgavilē mūsējiem, tad nevienam nav svarīga spēlētāja tautība. Tad arī skatītāji nešķiro, kurš te ir vai nav latvietis. Tad, izrādās, visi varam būt Latvijas patrioti. Tā tam ir jābūt ne tikai hokejā, bet arī ikdienā.” Atceros, kā Nikolajs man stāstīja, par saviem vecākiem – tēvu Vasiliju un māti Mariju, kurus Pirmā pasaules kara vētras tāpat kā daudzus Latvijas iedzīvotājus aiznesa bēgļu gaitās uz Krieviju, bet kuri pie pirmās izdevības atgriezās savā Latvijā, jo uzskatīja sevi par tai piederīgiem. Līdzīgi bija ar arī Nikolaju. Ja vien viņš to būtu vēlējis, viņš būtu varējis viegli iekārtoties uz dzīvi Maskavā. Taču viņš man vairākkārt tika teicis, ka vislabāk jūtas Latvijā, bet it sevišķi – Jūrmalā.

Savu Latvijas mīlestību Nikolajs, manuprāt, darbos vislabāk ir apliecinājis, strādādams par Latvijas deputātu PSRS Tautas deputātu kongresa pēdējā sasaukumā, palīdzēdams izvilkt no arhīvu putekļiem Molotova – Ribentropa paktu un visai pasaulei atgādināt tā jēgu un lomu Latvijas neatkarības zaudēšanā. Atceros ar kādu prieku Nikolajs man stāstīja, ka viņa kandidatūru Rīgas Maskavas rajonā atbalsta Latvijas Tautas fronte. Kā zināms, Maskavas rajons Rīgā 80. gadu beigās ar tajā esošo Rīgas Aviācijas institūtu bija bēdīgi slavenās Interfrontes bastions. Nikolajam par ievēlēšanu nācās cīnīties ar kādu Interfrontes izvirzītu kandidātu. Tas ir zīmīgi, ka Nikolajam ar savu politisko platformu un personības šarmu izdevās iegūt krieviski runājošā Maskavas rajona iedzīvotāju simpātijās un toreiz pārliecinoši uzvarēt savu pretkandidātu no Interfrontes, pie tam šīs organizācijas bastionā. Raksturīgi, ka Nikolaju augstu vērtēja visi Latvijas iedzīvotāji, neatkarīgi no tautības. Pirms aizbraukšanas uz Maskavu, lai sāktu pildīt PSRS Tautas deputāta pienākumus, Nikolajs intervijā avīzes “Rīgas Balss” korespondentam cita starpā teica: “Jūtos kā pirms tenisa mača – mazliet nervozēju, bet gaidu to ar patīku un interesi. Pirms starta ir zināms vienīgi, ka šim parlamentam būs pirmreizēja nozīme.” (Skat. “Rīgas Balss” 1989.g.23.maijā) Skumji, ka vajadzēja paiet daudziem gadiem, kamēr Latvijas valsts par šo Nikolaja ieguldījumu piešķīra viņam valsts pensiju. Nikolajs protams, bija priecīgs par šo pensiju, kuras augļus viņš gan paguva izbaudīt pavisam neilgu laiku. Viņš smaidīja un teica: “Labāk vēlu, nekā nekad...” Zīmīgi, ka divi no šīs īpašās valsts pensiju piešķiršanas komisijas locekļiem, Valdis Birkavs un Sandra Kalniete, tūlīt pēc šīs komisijas sēdes beigām neatkarīgi viens no otra bija steigušies pa telefonu Nikolajam pateikt, ka ne bez viņu pūlēm Neilandam ir piešķirta Latvijas Valsts pensija. Par ko tas liecina? Manuprāt, par to, ka šiem cilvēkiem visus šos gadus bijusi netīra sirdsapziņa Nikolaja

priekšā. 90. gadu sākumā, kad Nikolajam bija jāaiziet no aktīvās ārpolitikas, bet abas minētās personas tikai spēra savus pirmos brikos šajā tiem galīgi neierastajā jomā (V.Birkavs – jurists, krimināltiesību speciālists, S.Kalniete – mākslas zinātniece), bet kuras politiskās konjunktūras vilnis vēlāk uznesa līdz visaugstākajiem valsts amatiem, salīdzinājumā ar Nikolaju, droši vien, jutās kā iesācējas un diletantes. Skumji ir arī par to, ka tikai LTF 15.gadu atceres jubilejas svinībās 2003.gadā Latvijas Valsts prezidente atcerējās Nikolaju uzaicināt uz svinīgo pieņemšanu. Pieņemšanu, uz kuru ielūgums bija atsūtīts ierakstītā vēstulē, pēc kuras bija jāiet pāris simts metru uz tuvējo pasta nodaļu, bet kas Nikolajam prasīja tik daudz piepūles, ka nācās divas reizes apstāties un atpūsties, jo spēka bija palicis pavisam maz...

Man vienmēr šķita, ka Nikolajs ir diplomāts vismaz trešajā paaudzē, un biju ļoti pārsteigts uzzinot, ka tas tā ne tuvu nav. Tomēr Nikolajs bija diplomāts gan pēc aicinājuma, gan pēc izglītības, gan arī pēc profesijas. Un tā nav viņa vaina, ka viņš dzīvoja padomju laikā un varēja savu diplomāta talantu un zināšanas piedāvāt tikai tai valstij, kurā dzīvoja. Tas, ka viņu atzina un novērtēja arī Maskava, tikai apliecināja viņa izcilo kompetenci un diplomāta talantu. Man spilgti palikusi atmiņā epizode, kad 1973. gada rudenī biju ieradies Stokholmā kā vieszinātnieks, lai Stokholmas Ekonomiskajā augstskolā vāktu materiālu savai disertācijai par Zviedrijas ekonomikas problēmām. Kad PSRS Vēstniecības Zviedrijā zinātnes atašejam jautāju, vai viņš nevar man ieteikt kādu Zviedriju un tās ekonomiku labi zinošu kolēģi, saņēmu atbildi, ka starp vēstniecības darbiniekiem tādu nav. Taču viņš man ieteiktu parunāt ar vienu ļoti gudru un Zviedriju zinošu cilvēku, kas Stokholmā strādā par žurnālistu, t.i., ar Nikolaju Neilandu. Ar neslēptu prieku un lepnumu pateicu, ka šo cilvēku es pazīstu ļoti labi, jo viņš bija mana diplomdarba vadītājs Latvijas universitātē. Jāatzīst, ka padomju kolonijā Zviedrijā Nikolajs tolaik tik tiešām baudīja neapstrīdamu autoritāti. Kaut arī viņš Zviedrijā nebija diplomātiskajā, bet gan žurnālistikas darbā, viņam PSRS vēstnieks Zviedrijā bieži uzticēja veikt ļoti atbildīgas diplomātiskās misijas. It īpaši, ja vajadzēja paust Padomju Savienības viedokli kādā tai grūtā jautājumā Zviedrijas televīzijā. Piemēram, kad 1981.gadā navigācijas kļūdas dēļ padomju zemūdene uzskrēja uz sēkļa zviedru šērās pie Karlshamnas, tieši Nikolajam kopā ar padomju vēstniecības Zviedrijā militāro atašeju nācās atbildēt uz žurnālistu neskaitāmajiem jautājumiem.

Jāsaka, ka Zviedrijas televīzijā Nikolajs bija biežs viesis, jo zviedru televīzijas politiskajiem komentētājiem patika viņa brīvā un nepiespiestā uzstāšanās maniere, viņa labā zviedru valoda, erudīcija politiskajos jautājumos un humora izjūta. Cik grūti dažkārt nācās nodrošināt šādu sniegumu TV ekrānā, zināja tikai pats Nikolajs. Vienu šādu Nikolajam ļoti, ļoti grūtu uzstāšanās reizi Zviedrijas TV man izdevās redzēt, uzturoties 70.gados Stokholmā. Toreiz Padomju Savienība bija tikko kā izraidījusi no valsts pazīstamo rakstnieku A.Solžeņicinu. Šis notikums, protams, sacēla protesta vētru Rietumos, arī Zviedrijā. Zviedrijas TV steigšus tika organizētas debates par šo jautājumu, uz kurām bija uzaicināts arī kāds PSRS vēstniecības Zviedrijā diplomāts, lai pārstāvētu Padomju Savienības viedokli šajā jautājumā. Protams, ka bāzt galvu šādā “raganu katlā” nevienam no toreizējiem diplomātiem negribējās, bet PSRS vēstnieks Zviedrijā savukārt ļoti apzinājās savu darbinieku varēšanu un saprata, ka šādā Padomju Savienībai tik grūtā un neizdevīgā diskusijā ekrānā daudz maz normāli varētu izskatīties tikai N.Neilands. Lai ļoti saprastu un pienācīgi novērtētu Nikolaja veikumu šajā raidījumā, kas būtībā bija divkauja televīzijā, kurai ar milzu interesi sekoja visa zviedru sabiedrība un kurā Nikolajam vienam pašam nācās atbildēt par “tēva”, respektīvi, PSKP ģenerālsekretāra Leonīda Brežņeva un viņa senīlā Politbiroja grēkiem, kurā viņa pretinieks bija iepriekš ļoti sagatavojies un profesionāli ļoti pieredzējis zviedru televīzijas komentators, ir jāstādās priekšā tā laika Padomju Savienības gaisotne. Brežņeva laika Padomju Savienība – tā nebija Gorbačova laika Padomju Savienība. Tāpēc vēlāk Nikolajs man atzinās, ka viņam visu raidījuma laiku bijis jādomā ne tikai, ko teikt raidījuma vadītājam, bet arī par to, ko viņš teiks vēlāk Padomju Savienības vēstniekam pēc raidījuma, kad būs jāiet pie tā “uz kafiju”.

Man labi prātā palicis Nikolaja vizuālais tēls šajā raidījumā ar uz krūtīm sakrustotām rokām. Starp citu, tā bija viņa iemīļotā poza jebkurā diskusijā un kura, droši vien ir palikusi prātā arī daudzajiem Latvijas televīzijas “Globusa” skatītājiem. No viņa

sejas izstaroja miers un pārliecība par saviem spēkiem. Raidījuma vadītājs sāka ar jautājumu: “Kā gan jūs varējāt rīkoties tik nehumāni, izraidot rakstnieku no valsts. Tas taču ir tas pats, kas augam liegt augsni.” Uz ko Nikolajs ilgi nedomādams sniedza atbildi, turpinot raidījuma vadītāja piedāvāto salīdzinājumu no augkopības sfēras: “Ko dara zemnieks, kad tas ierauga savā tīrumā nezāli. Viņš nezāli izrauj, un tā nav nehumāna rīcība.” Tieši par šo Nikolaja profesionāli spīdošo repliku, es viņu nebeidzu apbrīnot kā toreiz Stokholmā, tā arī vēl šodien. Būtībā viņš jau ar šo savu repliku bija uzvarējis visu diskusiju. Tiesa gan, zviedru televīzijas žurnālists gan vēl mēģināja dzīt Nikolaju stūrī, teikdams: “Kas gan A.Solžeņicins par nezāli. Viņš taču tikai kritizēja jūsu sabiedrību.” Uz ko Nikolajs atbildēja: “Starp kritiku un kritiku var būt liela starpība. Kā zināms, pirmais A.Solžeņicina darbs “Viena diena Ivana Deņisoviča mūžā” Padomju Savienībā iznāca masu metienā.” Ar šo otro atbildi Nikolajs vēl vairāk nostiprināja savu pārsvaru šajā diskusijā. To, kurai diskusijas pusei ir pārsvars, skaidri varēja redzēt arī no televīzijas studijā esošās publikas sejām, jo šī bija tā saucama paneļa diskusija ar publikas piedalīšanos studijā. Kā zināms, publikas klātbūtne studijā un šīs publikas simpātiju vai antipātiju izpaudumi jau tā principiālas televīzijas diskusijās vienmēr padara vēl spraigākas.

Un tā vārds pa vārdam, un bija skaidrs, ka no šīs bezgala grūtās diskusijas Nikolajs ir izgājis ar godu. Ar godu sev un, jā, arī ar godu tai valstij, kurā viņš dzīvoja un kuru viņš pārstāvēja Zviedrijā. Kā jau teicu iepriekš, tā nebija Nikolaja vaina, ka viņš dzīvoja Padomju Savienībā un ka viņš varēja savu diplomāta talantu piedāvāt tikai tai valstij, kurā dzīvoja. Skumji un netaisni ir tas, ka tā valsts, kurai viņš labprāt būtu atdevis savu diplomāta talantu un profesionālo varēšanu – atjaunotā Latvijas Republika, noniecināja šo piedāvājumu.

Jā, man bija tā laimīgā iespēja iepazīt Nikolaju jau 20 gadu vecumā savos studiju gados Latvijas universitātes Vēstures un filozofijas fakultātē gan kā pasniedzēju, gan kā diplomdarba vadītāju. Esmu visu mūžu bijis pateicīgs prof. M.Duhānovam par to, ka viņš mūs iepazīstināja. Nikolaja ierosināta, no šī brīža aizsākās arī mana aizraušāns ar Zviedriju, kas, domājams, ilgs mūža garumā. Mani kā studentu Zviedrija bija ieinteresējusi kā “trešā ceļa gājēja” savā sabiedrības attīstībā, respektīvi, mani aizrāva tas sociālisma modelis, kuru zviedru sociāldemokrāti bija izveidojuši savā valstī, ilgstoši un nepārtraukti atrodoties pie varas. Zviedru sociāldemokrātu paveiktais savas sabiedrības pilnveidošanā man pirmo reizi lika šaubīties, vai tas maz ir sociālisms, kas tolaik bija Padomju Savienībā. Kā vēlāk noskaidrojās, arī Nikolajs bija ieguvis sociāldemokrātisku pārliecību, nonācis saskarē ar Zviedrijas dzīves īstenību.

Vēlāk, 80.gadu sākumā kļuvis par LPSR Ārlietu ministra vietnieku, Nikolajs mani aicināja darbā. Gadi, kas pagāja, strādājot LPSR Ārlietu ministrijā Nikolaja vadībā, man bija lieliska diplomātijas skola. Strādāt tik zinoša un tik smalkjūtīga priekšnieka vadībā bija patiess prieks. Uzskatu līdzība mūs satuvināja. Mums bija praktiski vienmēr līdzīgas domas gan par pasaules, gan par Latvijas politiskajām norisēm. Pēc tam, kad vairs nebijām kolēģi, kļuvām draugi un vienas partijas biedri. Tādu garīgu tuvību un radniecību, kādu izjutu ar Nikolaju, neesmu savā dzīvē izjutis ne ar vienu citu vīrieti. Varu teikt, ka manā cilvēciskajā izaugsmē milzu loma ir bijusi trīs vīriem: manam tēvam, jaunībā - manam vieglatlētikas trenerim Imantam Gailim, bet brieduma gados – Nikolajam Neilandam. Mana sieva, kas arī ir Nikolaja studente, kad kārtējo reizi bija piezvanījis Nikolajs, mēdza jokojot teikt: “Nāc parunāties ar savu

garīgo tēvu!” Šādas sarunas ar “garīgo tēvu” dažkārt bija ļoti garas. Jāatzīst, ka Nikolajs apbrīnojami prata piezvanīt arī grūtos brīžos, kad viņa padoms ļoti noderēja. Nikolajs vienmēr uzskatīja, ka īsts draugs - tas ir draugs arī nelaimē.

Nikolaja autoritāte manās acīs bija neapstrīdama ne tikai, tā teikt – lielajās lietās, bet arī dažkārt tīri sadzīvīskās lietās. Es nebeidzu apbrīnot Nikolaja māku runāt ar cilvēkiem vienmēr labvēlīgā tonī, praktiski vienmēr tos pārliecinot, taču nekad nepazemojot. Savu zināšanu pārākumu viņš vienmēr prata izrādīt ļoti smalkjūtīgi. Iespējams, ka ilgajos darba gados Zviedrijā viņš bija pārņēmis no zviedriem viņu diskusijas kultūru un manieres. Zviedrs diskusijā nekad neatļausies pateikt: “Tev nav taisnība!”. Zviedrs tā vietā pateiks: “Man ir cits viedoklis.”

Nikolajs man bija paraugs arī jautājumā par laika racionālu izlietošanu. Skatoties, kā viņš ceļojumu un garāku pābraucienu laikā šķirsta līdzī paņemtās avīzes un žurnālus, man vienmēr prātā nāca kaut kur izlasītais apgalvojums, ka vislielākā patiesā vērtība uz Zemes ir laiks, jo tā zudums nav atgūstams. Šī spēja koncentrēties lasīšanai katrā iespējami brīvā brīdī, izskaidroja arī viņa kolosālo informētību. Pie tam jāatgādina, ka Nikolajs bez latviešu valodas vēl brīvi lasīja krievu, angļu un zviedru valodās. Viņš varēja lasīt arī vācu valodā, taču vāciski runājam es viņu nekad netiku dzirdējis.

Tāpat es vienmēr apbrīnoju Nikolaja māku eleganti ģērbties. Vēl studiju gados Nikolajs man apskaidroja vīrieša ģērbšanās noslēpumus. Proti, lai vīrietis izskatītos eleganti ģērbies, viņa garderobē nebūt nav nepieciešami 30 uzvalki (t.i., katrai mēneša dienai savs uzvalks). Pilnīgi pietikšot, ja šajā garderobē būšot 3 uzvalki, 10 virskrekli un 33 kaklasaites. Tieši virskreklu un kaklasaišu prasmīgas variācijas padarot vīrieti elegantu.

Atsevišķa sarunu tēma mums bija sports. Pats viņš studiju gados Latvijas Universitātē bija labi spēlējis volejbolu universitātes komandā. Bet mūža aizraušanās Nikolajam kļuva teniss. Mani pārsteidz viņa fanātiskā pieķeršanās šim sporta veidam. Pat ar endoprotēzi gūžas locītavā Nikolajs turpināja aktīvi spēlēt tenisu. Atceros, ar kādu prieku un lepnumu viņš man paziņoja, ka starp daudziem simtiem prof. Kr. Keģi (ASV) izoperētajiem pacientiem esot tikai viens, kurš ar endoprotēzi gūžas locītavā esot mēģinājis skriet (pareizāk sakot, tipināt lēnā riksītī), bet tāds, kas spēlējot tenisu, esot viņš vienīgais. Protams, ka tenisa spēlēšana šo ieoperēto endoprotēzi izdeldēja ļoti ātri, un Nikolajam nācās iet uz atkārtotu operācija, lai, kā viņš teica, “apmainītu riepu” šai endoprotēzei.

Nikolajs orientējās daudzos sporta veidos, arī vieglatlētiskā, kura, savukārt, bija mana liela mīlestība. Viņš pazina un cienīja arī Imantu Gaili, manuprāt, pēckara Latvijas izcilāko skrējēju treneri, kura grupā arī man bija tā laime un privilēģija trenēties. Stāstīju Nikolajam par savu smago izšķiršanos augstskolas otrajā kursā par labu studijām, kad sapratu, ka nespēju apvienot vienlīdz labā līmenī skriešanu ar mācībām. Kaut arī biju Latvijas junioru izlases dalībnieks 800 m skrējienā, sapratu, ka uz vieniem svaru kausiem ir likta visa mana turpmākā profesionālā karjera, bet uz otriem – visai riskantā un nedrošā sportista karjera. Abi pasmējāmies, ka tieši šai manai izšķiršanās varam pateikties par mūsu iepazīšanos. Jo tikai pēc tam, kad biju pametis aktīvo lielo sportu, un man pirmo reizi bija parādījies brīvais laiks, ar kuru es sākumā nezināju, ko iesākt, līdz izlēmu sākt mācīties zviedru valodu, es nopietni ieinteresējos par Zviedrijas sabiedriskajiem sasniegumiem un sāku šai tēmai meklēt zinātnisko

vadītāju, notika mūsu pirmā iepazīšanās. Nikolajs bija lielisks mana diplomdarba vadītājs. Man, savukārt, bija ļoti patīkami, ka viņš mani citiem vēlāk stādīja priekšā kā savu “labāko studentu”.

Nikolajs vienmēr pārdzīvoja to, ka pašam aizņemtības darbā dēļ nebija izdevies uzrakstīt zinātņu kandidāta disertāciju, lai gan viņš bija nokārtojis vajadzīgos zinātņu kandidāta eksāmenus, un viņa zināšanu bagāža ļāva viņam uzrakstīt ļoti labu disertāciju. Tāpēc pēc tam, kad man bija izdevies “tik galā” ar savu disertāciju, un es kļuva par zinātņu kandidātu, Nikolajs mēdza jokojot teikt, ka tagad es varēšot būt par zinātnisko vadītāju viņam. Jāatzīst, ka disertācijas izstrādāšana Nikolajam palika nesasniegts mērķis, un tas viņam kremta visu mūžu. Iespējams, ka Nikolajam vienkārši pietrūka “piesēdiena”, jo jokojot jau mēdz teikt, ka disertācijas var uzrakstīt tie, kam esot ne tikai

gaiša galva, bet arī “smags”, respektīvi, pret sēdēšanu izturīgs dibens... Lai uzrakstītu un aizstāvētu disertāciju, ir jāstrādā daudzi mēneši, bet dažkārt arī gadi.

Iespējams, ka lasītājam šis mans atmiņu stāsts par Nikolaju Neilandu liksies pārāk “rožains”. Ka Nikolajs šajās atmiņās ir parādījies kā tīrais “eņģelis”. Nē, eņģelis jau nu nekādā ziņā Nikolajs nebija. Var droši teikt, ka arī viņam “viss cilvēcīgais nebija svešs”. Taču dzīves pasaulīgo prieku baudīšanā Nikolaju nekad neatstāja mēra sajūta. Bija Nikolajam arī vājības, taču tās nenoteica viņa cilvēcīgo būtību, tāpēc es par tām nerunāšu. Manās atmiņās Nikolajs ir cilvēks, kuram es vienmēr būšu pateicību parādā par savu profesionālo karjeru, cilvēks, kas man bija draugs un tuvākais domu biedrs ilgus gadus, cilvēks, kura man ļoti pietrūkst šodien. Domāju, ka viņa trūkumu izjūt arī visa Latvija, kuras pēckara vēsturē viņš ir atstājis neizdzēšamas un ļoti gaišas pēdas.